

בני בנים הרי הם כבנים

בניו ובני בניו אתו בנתיו ובנות בניו וכל זרעו הביא אתו מצרימה: (בראשית מו, ז)

האם בני בני בנים נכללו בבני בנים

בספר רביד הזהב מביא משו"ת מבי"ט (ח"ב סימן כח) שנשאל על אשר מכרו לבני משפחה מיוחסת מקום בבית החיים שלהם, שיוכלו לקבור שם הם ובני בניהם. ורצו למנוע לאנשי המשפחה שלא יקברו עוד שם שאינו כתוב בשטר כי אם ג' דורות ד' דורות לא, שכן כתוב הזקן ובניו ובני בניו, א"כ בני דור ד' שנקברו שלא כדון, ילכו אלו כנגד החיים ח"ו שלא ימותו.

והשיב כי אפשר שיהיו נכללים דור ד' ג"כ בבני בניו, ומביא ראיה מירידת יעקב למצרים, "בניו ובני בניו אתו, וכתוב "ויהיו בני פרץ חצרון וחמול", והם דור ד' נכללים בכלל כל נפש בניו ובנותיו שלשים ושלש, וכל בניו ובנותיו מד' נשותיו אינם אלא י"ב השבטים ודינה אחותם, אלא שנאמר כי "בני בנים הרי הם כבנים".

בשו"ת שבות יעקב (ח"א סימן קעג) נשאל על מה שצווה לפני מותו לתת לכל אחד מבני בניו נכדיו מנכסיו סך מה, אי יתנו ג"כ לבן בן הבן שהוא דור רביעי ממנו או לא. עי"ש שהביא דברי המבי"ט והעיר שאין ראיה כלל מהפסוקים שהביא המבי"ט, דלעולם אין דור רביעי נכלל בכלל בני בניו, והתם ריבוי ד"כל נפש" "וכל זרעו" ודאי לרבו קאתי, וכתוב ג"כ "כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה יוצאי ירכו", והכל בכלל.

וכתב שאדרבה אם באנו להביא ראיות מהפסוקים, יש להביא ראיות מכמה פסוקים להיפך, חזא מהא דכתוב בפרשת וירא (כא, כג) "אם תשקור לי ולניני ולנכדי", ופרש"י עד שלש דורות רחמי האב על הבן, ולכך ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב שבועתו של אבימלך שעדיין נכדו קיים.

חיוב ללמד בן בנו

עוד הוכיח מסוגיא דקדושין (ל, א) עד היכן חייב אדם ללמד את בנו תורה, אמר רב יהודה אמר שמואל כזבולן בן דן שלמדו אבי אביו, ופרש"י שם לפי המסקנא דה"ק עד היכן אדם חייב ללמד תורה בדורותיו, אמר ר"י לבנו ולבן בנו, וכדכתיב "והודעתם לבניך ולבני בניך", הרי להדיא הא דכתיב ולבני בניך הוא דוקא כזבולן בן דן שלמדו אבי אביו ולא יותר. וכ"כ הרמב"ם (ת"ת א, ב). אבל עי"ש בכס"מ שכתב שבן בן בנו קודם לבן חבירו, דנקט בן בנו וה"ה לבן בן בנו.

לשון בני אדם

ומסיק השבו"י שאפילו אם נאמר דבלשון תורה אף בן בן בנו בכלל בני בניו, מ"מ בצוואה וכה"ג דאזלינן בתר לשון בני אדם אין בכלל אלא מה שבפרט, בן בנו ותו לא. וגדולה מזו דאפילו בני בנים שהם לענין כמה דברים כבנים, אפ"ה לענין לשון בני אדם אינם נכללים בכלל בנים, וכדאיתא בב"ב (קמג, ב) וביו"ד (סי' רי"ז) ובח"מ (סי' רנ"ז), וכ"ש בזה שצוה ליתן לנכדיו בני בניו, דאין בן בן הבן בכלל.

בן בנו או בן חורגו

אע"פ שכתב שבלשון בני אדם אין בן בנו בכלל בנו, אבל הוא עצמו כתב (שבו"י ח"א סי' קסט) במי שכתב בצוואתו ליתן כל ספריו לבנו, והיה לו בן ובן חורגו, שהיכי דאין לו בן ודאי כוונתו אבן הבן ולא אבן חורגו, דלא מקרי כלל בנו והוא אחר ממש. עי"ש שמביא ראיה מפסקי התוס' (פסחים

נד, א) שכתבו וז"ל בן אשתו אינו קורא אותו בנו, בן בנו קורא אותו בנו.

מקורות

לגבי עיקר הכלל שבני בנים הרי הם כבנים, מצינו כמה מקורות בחז"ל ובראשונים.

(יבמות סב, ב) אמר ליה רבה לרבא בר מארי מנא הא מילתא דאמור רבנן בני בנים הרי הן כבנים, אילימא מדכתיב "הבנות בנותי והבנים בני", אלא מעתה "והצאן צאני", הכי נמי אלא דקניית מינאי, הכא נמי דקניית מינאי. אלא מהכא "ואחר בא חצרון אל בת מכיר אבי גלעד ותלד לו את שגוב", וכתב "מני מכיר ירדו מחוקקים" וכתב "יהודה מחוקקי".

בפרקי דרבי אליעזר (פרק לו) כתוב וז"ל, ובני בניו של אדם כבניו, ומנין אנו למדין, מיעקב שאמר (בראשית מח, ה) "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי". וכי בניו היו, והלא בני בניו היו, אלא ללמדך שבני בניו של אדם כבניו. ובני בנותיו של אדם כבניו, מנין, מלבן, שאמר ליעקב "הבנות בנותי והבנים בני והצאן צאני" (שם לא, מג), וכי בניו היו והלא בני בנותיו היו, אלא ללמדך שבני בנותיו של אדם כבניו. ועל לקמן שהבאנו דברי רבינו בחיי בשם רבינו חננאל שלבן שיקר בזה, ובאמת בני בנות אינם כבנים, וצ"ע שדבריו הם נגד הפרקי דר"א.

עוד מקור מצינו ברבינו בחיי (בראשית כט, ה) עה"פ "לבן בן נחור", שכתב וז"ל היה ראוי לומר "לבן בן בתואל", אבל בני בנים הרי הם כבנים. וכמוהו (לעיל כ, יב) "אחותי בת אבי", שפירושו בת בן אבי, כי בת הרן בנו של תרח היתה. או יקראנו הכתוב בן נחור, לפי שנחור אחי אברהם היה איש השם והמעלה, ולא היה לבן נודע בארץ בשם בתואל אביו, כי היה אדם גרוע, ועל כן הוצרך לומר "בן נחור".

פרו ורבו

(יבמות סב, א) איתמר היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים פריה ורביה רבי יוחנן אמר לא קיים, רב הונא אמר קיים משום דרב אסי, דאמר רב אסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל נשמות שבגוף, שנאמר "כי רוח מלפני יעטוף וגו'", ורבי יוחנן אמר לא קיים פריה ורביה, לשבת יצרה בעינין והא ליכא. מיתבי בני בנים הרי הן כבנים, כי תניא ההיא להשלים. מיתבי בני בנים הרי הם כבנים, מת אחד מהם או שנמצא סריס לא קיים פריה ורביה, תיובתא דרב הונא תיובתא.

ממשיך הגמ' "בני בנים הרי הם כבנים", סבר אביי למימר ברא לברא וברתא לברתא, וכ"ש ברא לברתא, אבל ברתא לברא לא, א"ל רבא לשבת יצרה בעיא והא איכא.

ונפסק בשו"ע (אה"ע א, ו) נולדו לו זכר ונקבה, ומתו והניחו בנים, הרי זה קיים מצות פריה ורביה. בד"א, כשהיו בני הבנים זכר ונקבה, והיו באים מזכר ונקבה, אע"פ שהזכר בן בתו והנקבה בת בנו, הואיל ומשני בניו הם באים הרי קיים מצות פריה ורביה. אבל אם היו לו בן ובת, ומתו, והניח אחד מהם זכר ונקבה, עדיין לא קיים מצוה זו. וכתב הרמ"א שאם היה הבן ממזר או חרש, שוטה וקטן, קיים המצוה.

ועל בבית שמואל (ס"ק ט) שנחלקו בזה תוס' והרמב"ם, ודעת השו"ע כדברי הרמב"ם, דמשמע ששני זכרים וכ"ש שתי נקבות לא מהני, וכן הוא דעת הסמ"ג (מ"ע עט), אבל תוס' ס"ל שני זכרים מהני כיון שבאו מזכר ונקבה. וכתבו הפוסקים שלדבריו ה"ה בשני נקבות.

ועל בפתחי תשובה שאם היו לו ב' זכרים והם הניחו זכר ונקבה לא קיים פריה ורביה, לפי המסקנא בש"ס דלא אמרינן בני בנים משלימים. ואם הבן קיים והבת מתה והניחה בת קיים פריה ורביה. ואם הבן קיים ולא הוליד עדיין, והבת מתה והניחה בן נראה דלא קיים פ"ו.

נתעברה באמבטיה

כתב בח"מ יש להסתפק אשה שנתעברה באמבטי אם האב קיים פ"ו, ואם נקרא בנו לכל דבר. וכתב הפ"ת דיש להביא ראיה ממש"כ בהגהת סמ"ק והב"ח הביא (יו"ד סי' קצ"ה) שאשה מוזהרת שאל תשכב על סדין ששכב עליהן איש אחר, פן תתעבר מש"ז של אחר, גזירה שמא ישא אחותו מאביו, נשמע דהוי בנו לכל דבר. עוד כתב הח"מ (ס"ק ו) שבלקוטי מהרי"ל נמצא שכן סירא היה בנו של ירמיה שרחץ באמבטי כי סירא בגי' ירמיהו. וז"ל ספר מהרי"ל (ליקוטים ג) אמר דבן סירא הוא הנולד מזרע ירמיהו, דבת ירמיהו היתה רוחצת אחר אביה באמבטי חמין וקלטה זרע אביה ונתעברה וילדה. והכל מעידין עליה מרוב חסידותה שלא זינתה, אך הסכימו הכל שבאמבטי שרחצה קלטה. והואיל דנולד מקליטת זרע בלא תשמיש קראו בן זרע. וכשיגדל ונתיידע לו היה בוש משמו והפכו שמו לקרא "בן סירא" בגימטריא ירמיהו. כל זה לא כ"כ מצוי אבל הוא נוגע לעיבור מלאכותי, וגם להזרקת זרע, ואכמ"ל.

ברכת "להכניסו"

בשו"ת רע"א (מהדו"ק סימן מב) נשאל ביתום שרוצים להכניסו בברית של אברהם אבינו, ואבי אביו יהיה המוהל, ורצה השואל שאבי אביו יברך ברכת "להכניסו", והיו מתנגדים לנגדו ואומרים שהסנדק יברך להכניסו כדכתב הטור והראב"ד והרמ"א.

ובהתחלה רצה הגרע"א לומר שהמעליותא בהסנדק לברך כתב הב"י משום שהוא כשליח ב"ד, א"כ משמע דמעיקר הדין ראוי שהב"ד יברכו דעלייהו מוטל למול כדאיתא בפ"ק דקדושין (כט, ב), והיכי דלא מהליה אבוה מחייבי ב"ד לממהליה, והסנדק כמו שליח מהב"ד לברך, א"כ ממילא אם הב"ד אצל הברית והם רוצים לברך, אף שאחר תופס התינוק הם קודמים בברכה זו, וממילא במקרה דידן שהשואל הוא המרא דאתרא אז עליו מוטל החיוב למול, ומגיע לו הברכה, ויוכל לעשות שליח למי שירצה, אלא דמסתמא אמרינן דהסנדק הוא שליח ב"ד, אבל מ"מ אם במפורש עושים שליח לאחר לברך הרשות בידם.

אבל חזר בו משום שאין הפירוש שהסנדק הוא שליח ב"ד לברך, דלא מצינו ענין שליחות על ברכה, ובכל ברכת מצות דמצינו דאחר יכול לברך היינו שהוא יהיה השומע ומוציאו בברכה זו מצד שומע כעונה, אבל בלא שמיעה בודאי לא שייך שאחר יברך מצד שליחות. אלא כוונתם שהסנדק הוא שליח הב"ד על הכנסת הברית ויכול לברך, דאם השליח עושה המצוה בשליחות יכול לברך, א"כ כמו דחזינן דאם האב מכבד למול בנו שהמוהל מברך, ה"נ היכא דהב"ד עושים שליח להכנסת ברית השליח ההוא מברך.

א"כ אינן יכולים לכבד לאחר לברך למי שאינו שלוחם בהכנסת הברית, דלענין ברכה לחוד לא שייך שליחות, וכן אבי הבן אינו יכול לכבד לאחד לימול ולאחר לברך, בענין שלא יהיה בדרך שהאחר יוציא להמוהל מדין שומע כעונה, דהברכה שייך רק לבעל המצוה או לשלוחו בעשית המצוה.

חיוב הסבא ללמד לנכדו תורה

אמנם כתב הגרע"א שלענין ללמדו תורה ילפינן מקרא "והודעתם לבניך ולבני בניך", שחייב ללמדו תורה, א"כ י"ל דלענין ברכת להכניסו הוא שייך יותר. דהנה כתב הלבוש (יו"ד רס"ה) דיש מתמיהים למה יברך האב להכניסו, הא המוהל שלוחו, ושלוחו של אדם כמותו, וכיון שהמוהל מברך על המילה מה צורך לאב לברך להכניסו, וי"מ דברכת להכניסו אינה כלל על המילה רק האב משבח ומברך לה' שמיום ההוא והלאה מוטל עליו עוד מצות אחרות הנגררות אחר המילה, והם שמצוה לפדותו אם הוא בכור וללמדו תורה ולהשיאו אשה. וכיון דבכללן הוא ללמדו תורה שזהו חיוב גמור על אבי אב הבן כדאיתא בקידושין, וא"כ להכניסו שייך יותר על אבי האב.

עוד כתב דבהכנסת ברית עצמו שייכות יותר על אבי האב מעל אחר, כי מצינו במתני' (סוף פ"ג דנדרים) גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקדוש ברוך הוא עולמו, שנאמר "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיו", ואמרינן שם (ל"ב) גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר "אם לא בריתי", משמע דאם לא בריתי קאי אתרווייהו על מילה ועל התורה, והנה על התורה הפשט פשוט בריתי יום ולילה דכתיב בו והגית יומם ולילה, אבל על המילה אינה נוהגת בלילה. ותי' הגרע"א דמילה ותורה שייכים להדדי, וכמ"ש בעוללות אפרים (מאמר שצ"ב) שמילה חצונית היא סיבה למילה פנימית מערלת לב, כשימול ערלת לבכו אז יהיה חדרי לבו פתוחים להבין ולהשכיל, א"כ מילה מבוא למילת הלב להבין ולהשכיל בתורה ומצות, א"כ יש לומר דאם לא בריתי היינו ג"כ מילה דעי"ז בא לשערי תורה להגות יומם ולילה,

ומומתק בזה יותר דברי הלבוש דלהכניסו היינו על הגרירה ממצוה זו ללמוד תורה דזה נגרר מתוך המילה דיזכה למול ערלת לבכו להשכיל בתורה ומצות, וכיון דהחיוב גמור על אבי האב ללמדו תורה ממילא שייכות הברית יותר עליו, שזהו הגורם לבא לשערי התורה.

בני בנים לענין פדה"ב

עוד כתב כיון דבכ"מ אמרינן בני בנים הרי הם כבנים, יש לו שייכות לזה יותר מאחר, וכמ"ש הבאר שבע בספרו צדה לדרך (פ' בא) באורך על פדיון הבן אם רשאי אבי האב לפדות נכדו, אחר שהאריך דהב"ד או אחר יכולים לפדותו, כ' כ"ש שאם מת האב קודם הפדיה שיכול אבי אביו לפדותו, שהרי הוא עדיף טפי לפדותו מאחר דבני בנים כבנים, הרי דיש לאבי האב קדימה בפדיה מאחר מטעם דבני בנים וכו', ה"נ י"ל לענין מילה.

חיוב על הסבא כשהאב קיים

ויש להעיר על דברי הגרע"א, דלדבריו למה צריך פסוק מיוחד בת"ת "והודעתם לבניך ולבני בניך", הרי ממילא חייב מדין בני בנים הרי הם כבנים, וראיתי בתשובות והנהגות (כרך ד סימן קב) שהק' כן, ורצה לחדש שבני בנים לא הוי כבנים ממש, וכשיש להבנים אבא אז אבי הבן אינו מצווה עליהם. ודברי הגרע"א ובאר שבע קאי ביתומים, ובזה שפיר חל המצוה על אבי אביו והוא קודם לאחרים, אכן לענין מצות ת"ת נתחדש בהאי קרא דאפילו יש לבן אב יש מצוה גם על אבי אביו,

כיבוד אבי אביו

נחלקו הפוסקים האם יש חיוב לכבד אבי אביו. עה"פ (בראשית מו, א), "ויסע ישראל וכל אשר לו ויבא בארה שבע ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק", כתב רש"י שחייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד זקנו, ולפיכך אמר "לאלהי אביו יצחק", ולא תלה באברהם. מבואר בדבריו שיש חיוב לכבד אבי אביו, אלא שחייב לכבד אביו יותר.

אמירת קדיש על אבי אביו

אכן בשו"ת מהרי"ק (סימן ל) כתב דאין חייב בכבוד אבי אביו כלל. דדן שם במי שהיה אומר קדיש על אביו, והיה בבית הכנסת אחד שרצה להגיד קדיש על אבי אביו, מי מהם קודם. וכתב דאפילו אם היינו אומרים שיש ענין לומר קדיש בעבור זקנו או זקנתו, ומשום דבני בנים הרי הם כבנים, מ"מ דבר פשוט דאינם כבנים ממש והבן קודם.

אך כתב די"ל שבכלל אין ענין שהבן יאמר קדיש בשביל זקנו יותר משיאמר על אדם אחר. דהרי חיוב אמירת קדיש תלוי בחיוב כיבוד, וכדמצינו בפוסקים ששני אחים נוטלים שני חלקים בקדיש משום שכל אחד חייב בכבוד אביו, ובן הבן לא מצינו בשום מקום שיתחייב בכבוד אבי אביו, ולא מצינו אלא שחייב בכבוד האב והאם, ואשת אביו בחייו, ובעל אמו בחייה, ואחיו הגדול, או אשת

אביו אפילו לאחר מיתת אביו למצוה בעלמא (וכמבואר בכתובות קג, א), אבל שיהיה חייב בן הבן בכבוד זקיננו לא מצאנו בשום מקום, ולכן אינו מחויב לומר עליו קדיש כלל.

ואף ששנינו שבני בנים הרי הם כבנים, וא"כ מטעם זה יתחייב בן הבן בכבוד אבי אביו, תירץ המהרי"ק שלא נאמר כן אלא לענין קיום מצות פריה ורביה, אבל לא לענין אחר, וראיה מהא שאין מקשין מהא דבני בנים הרי הם כבנים על שיטת מר בר רב אשי (ב"ב קכח, א) דבן הבן מעיד לזקנו.

אמנם האף שדעתו שאין בן הבן חייב בכבוד זקנו, הסיק המהרי"ק שמשום פשרה בן הבן יגיד קדיש, והבן יגיד שני קדישים.

ובשו"ת הרמ"א (סימן קיח) זן על פי דברי מהרי"ק דבן הבת יכול לומר קדיש על אבי אמו, וכדברי מהרי"ק שכתב שיכול לומר קדיש אפילו במקום שאר אבילים שאומרים קדיש על אביהם ועל אמהם.

ושם מיירי שאבי אמו גדלו בביתו, והשכיר לו רבי, וכתב הרמ"א דכל שכן שיוכל לומר עליו קדיש, שהרי אמרו במסכת סנהדרין (יט, ב) כל המגדל יתום בתוך ביתו כאילו ילדו, ועוד שהביאו לחיי עוה"ב ששכר לו רבי ללמדו. והסיק שכדי שלא יהא נראה זה כדבר חדש, יש להניח הדבר על פשרת מהרי"ק, שכן הבן יאמר פעם אחת והאומר על אביו ואמו יאמר ב' פעמים.

דעת הרמ"א דחייב בכבוד אבי אביו אך כבוד אביו קודם

אכן במה שכתב מהרי"ק שאין בן הבן חייב בכבוד אבי אביו כתב הרמ"א שאין דעתו כן, שהרי אמרו במדרש והביאו רש"י שממה דכתיב ויזבח יעקב זבחים לאלהי אביו יצחק ולא לאלהי אברהם, למדנו שחייב אדם בכבוד אביו יותר מבכבוד אבי אביו. הרי משמע להדיא שעל כל פנים יש חיוב כבוד באבי אביו, אלא שחייב בכבוד אביו יותר.

וכתב הרמ"א שכל זה רק בתנאי שתתמצה בתו לזה ולא תקפיד שבנה יגיד קדיש בחייה, כי יותר חייב בכבוד אביו ואמו מבכבוד אבי אביו

אין למדין מאגדה

ובגליון מהרש"א כתב, שס"ל למהרי"ק דאין קושיא מהמדרש, ומשום שאין למדין מדברי אגדה. וכמבואר בירושלמי (פאה ב, ו) רבי זעירא בשם שמואל אין למדין לא מן ההלכות ולא מן ההגדות ולא מן התוספות אלא מן הגמרא.

אין למדין רק כשיש סתירה ממקום אחר

אכן, בתוספות רע"א (ברכות ה, ד) הביא דהא דאין למדין מן המדרש, הוא רק אם יש גמרא שחולקת כל דברי המדרש. וכתב הגליון מהרש"א דמ"מ י"ל דיש ראיה מגמרא כהמהרי"ק שאין חייב בכבוד אבי אביו. דשנינו במכות (יב, א) שבן לאביו אין נעשה לו גואל הדם אם הרג את אחיו, אבל בן הבן נעשה גואל הדם אם אבי אביו הרגו לאביו, ואינו מוזהר על כבודו. הרי שאין חיוב כבוד לאבי אביו.

עוד הוכיחו מהא דסוטה (מט, א) שרב אחא בר יעקב היה מגדל את רב יעקב בן בתו, כי גדל א"ל אשקיין מיא, אמר לו לאו בריך אנא, והיינו דאמרי אינשי, רבי רבי [רש"י - אנא גדל גדל אותי ואף על פי כן איני בנך], בר ברתך אנא [רש"י - ואין עלי לכבדך כבן], הרי מבואר בגמרא להדיא שאין חיוב כבוד לאבי אמו.

אכן לכאורה אין נראה שהמהרי"ק לא למד מהמדרש שיש חיוב כיבוד באבי אביו משום מקורות אלו, שהרי כתב "שלא מצינו בשום מקום שיתחייב אלא בכבוד האב והאם", ומשמע שלדעתו מדרש זה אינו מקור כלל, והט"ז (יו"ד רמ, כ) כבר תמה על דבריו שנעלם ממנו פירוש רש"י לחומש.

דאפילו הכי צריכים לברך דזהו מכלל כיבוד אב. ואייתי ראייה ממה שכתוב בסעיף וי"ו דעל נס רבו צריך לברך, וע"כ משום דזהו מכלל כיבוד ומורא רבו, והוא הדין באביו. ואפילו בן בנו הנולד קודם לכן יש לברך, דהא חייב גם בכבוד אבי אביו, וכמו שכתוב ביו"ד (רמ, כד). ועי' בפרמ"ג די"ל דבריה ובר בריה הכין הוא, אבל יותר מיכן י"ל דווקא שנולדו אחר הנס דשייכים בשותפת. ועיין אליה רבה אות ד'. וכן פסק המשנ"ב (שם ס"ק טז) וז"ל עיין בא"ר שהכריע דבנו ובן בנו צריכין לברך בין שנולדו קודם שקרה הנס ובין שנולדו לאחר מכן משום כבוד אביהם, ומנכד ואילך אין מברכין אא"כ נולדו אבותיהם אחר שקרה הנס לאביהם הראשון, דבזה הם שותפים כולם באותו הנס.

כוונת הדברים שיש שני טעמים בראשונים למה בן חייב לברך על נס של אביו, או משום שע"י הנס של אביו גם הוא ניצול, וזה דווקא אם נולד אחרי שקרה הנס לאביו. ויש עוד שיטה שחייב מטעם כיבוד אב, ולדבריהם חייב גם אם נולד לפני הנס. ויש עוד נ"מ האם כל יוצאי חלציו חייבים או רק בנו ובן בנו, שאם מטעם כיבוד הרי אין חיוב אלא לבן בנו ולא לבן בן בנו, אבל מטעם "שותפות", אז גם כל יוצאי חלציו שותפים בהנס, שגם הם נולדו רק מכח הנס שקרה לאבי אבי אביהם. ולפי"ז בן בנו שנולד לפני הנס ממ"נ אינו חייב לברך. אבל לפי הרביד הזהב שגם בן בנו נחשב כבנו, א"כ אפילו אם נולד הנין לפני הנס חייב לברך.